بنەما سەرەکییەکانی دارشتنی گوتاری دیپلۆماسی لە گوتارەکانی سەرکردە ناوخۆی ونێودەوڵەتییەکاندا

هاوکار حەمە فەرەج حەسەن، عەبدوڵڵا حوسێن ڕەسول

بەشی کوردی، کۆلێژی زمان، زانکۆی سەلاحەدین، هەولێر، عێراق

پوختە

گوتاری دیپلۆماسی ڕۆڵێکی گرنگی هەیە لە داڕشتنی پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکان، ئاسانکاری بۆ دانوستان، چارەسەرکردنی ناکۆکییەکان و پەرەپێدانی هاوکاری لە نێوان گەلان. ئەم توێژینەوەیە لە بنەما بنەڕەتییەکانی داڕشتنی گوتاری دیپلۆماسی دەکۆڵێتەوە. لەوانە، ڕوونی، ڕێزگرتن، ناڕوونی ستراتیژی و هەستیاری کولتووری و ...هتد و کاریگەرییان لەسەر سەرکەوتنی پەیوەندییە دیپلۆماسییەکان پیشاندەدات. لە ڕێگەی وتارە هەڵبژێردراوەکانی سەرکردە جیهانییەکانی وەک باراک ئۆباما، مەسعود بارزانی، مەسرور بارزانی، ڤلادیمێر پوتین و نیلسۆن ماندێلا. لەلایەکی ترەوە شیکارییەکە تیشک دەخاتە سەر چۆنیەتی بەکارهێنانی زمان بۆ دروستکردنی متمانە و گەیاندنی مەبەستی سیاسی و یەکخستنی بەرژەوەندییەکان لە سەرانسەری دابەشبوونە کولتووری و ئایدۆلۆژییەکاندا. بۆ نموونە وتارەکانی باراک ئۆباما جەخت لەسەر گشتگیری و دەسەڵاتی ئەخلاقی دەکەنەوە، زۆرجار بانگەشە بۆ بەها دیموکراسییە هاوبەشەکان دەکەن. مەسعود بارزانی و مەسرور بارزانی نیشانی دەدەن کە چۆن ناسنامەی نەتەوەیی و سەقامگیری ناوچەیی لە چوارچێوەی گوتاری ڕێزدارانە و لە هەمان کاتدا جەختکەرەوە. زمانی ڤلادیمێر پوتین ڕەنگدانەوەی داینامیکی دەسەڵات و سەروەری نیشتمانییە، بە بەکارهێنانی ڕیتۆریکی حیسابکراو بۆ پڕۆژەی هێز. گوتاری نێلسۆن ماندێلا کە دەوڵەمەندە بە ئاشتەوایی و یەکێتی، نموونەی ئەوەیە کە چۆن زمانی هاوسۆزی دەتوانێت کۆمەڵگاکانی دوای ململانێ بگۆڕێت. ئەم نموونانە ئەوەمان بۆ ئاشکرا دەکەن کە گوتاری دیپلۆماسی کاریگەر تەنیا پەیوەندی بە قسەکردنەوە نییە بەڵکو پەیوەندی بە داڕشتنی پەیامەکانەوە هەیە کە دەنگدانەوەی هەبێت لەگەڵ ئامادەبووانی جۆراوجۆر لە هەمان کاتدا خزمەت بە ئامانجە ستراتیژییە تایبەتەکان دەکات. لە جیهانێکدا کە تادێت بەیەکەوە گرێدراوە، شارەزابوون لە زمانی دیپلۆماسی زۆر گرنگە بۆ ئەو سەرکردانەی کە بەدوای چارەسەری ئاشتیانە و هاوبەشی نێودەوڵەتی بەردەوامدا دەگەڕێن.

کلیلە وشەکان: گوتاری دیپلۆماسی، بنەماکانی داڕشتن، ڕوونی، ناڕوونی ستراتیژی، هەستیاری کولتووری.

1. پێشەکی

وتاری دیپلۆماسی وەک ئامرازێکی گرنگ لە بواری پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکان کاردەکات و ڕۆڵێکی چارەنووسساز دەگێڕێت لە دانوستاندن لەسەر ڕێککەوتنەکان، چارەسەرکردنی ناکۆکییەکان، بەهێزکردنی هاوپەیمانییەکان و پەرەپێدانی هاوکاری نێوان گەلان و قەوارە جیهانییەکان. ئەو کەناڵە سەرەکییەیە کە دیپلۆماتکاران و سەرکردە سیاسییەکان لە ڕێگەیەوە دیدگاکانیان دەردەبڕن، داکۆکی لە بەرژەوەندییە نیشتمانییەکان دەکەن و بەشداری لە گفتوگۆی نێودەوڵەتی دەکەن. سەرکەوتنی گوتاری دیپلۆماسی تەنیا بەند نییە بە هەڵبژاردنی وشەکان، بەڵکو پشت دەبەستێت بە بەکارهێنانی ستراتیژی چوارچێوەی زمانەوانی، شێوازەکانی ڕازیکردن و ئاماژە ناخۆکییەکان.

ئەم فۆرمەی گوتارە سیستەمێکی ئاڵۆزی پەیوەندی زارەکی و نازارەکی لەخۆدەگرێت و مەبەست لێی گەیشتن بە ئامانجە سیاسی، ئابووری، کۆمەڵایەتی و کولتوورییەکانە لە چوارچێوەی پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکان. گوتاری دیپلۆماسی گفتوگۆی سادە تێدەپەڕێنێت و تەکنیکە ڕەوانبێژییەکان، زمانی پڕۆتۆکۆڵ و ئارگومێنتەکان بۆ چارەسەرکردنی بابەتە گرنگەکان بەکاردەهێنێت.

جگە لە پێکهاتە زمانییەکان، گوتاری دیپلۆماسی بە شێوەیەکی بەرچاو پشت بە توخمە نازارەکییەکان وەک زمانی جەستە، تۆن، ئاماژە و پابەندبوون بە پڕۆتۆکۆڵە دیپلۆماسییەکان دەبەستێت، کە هەموویان کاریگەری پەیامەکان لەسەر گوێگر

مجلة جامعة جيهان- اربيل للعلوم الانسانية والاجتماعية
المجلد 9، العدد 2 (2025).
أُستلم البحث في 11 أيار 2025؛ قُبل في 2 حزيران 2025
ورقة بحث منتظمة: نُشرت في 25 تموز 2025
البريد الإلكتروني للمؤلف: Hawkar.Hassan@su.edu.krd
حقوق الطبع والنشر © 2025 هاوكار حەمە فەرەج حەسەن، عەبدوڵڵا حوسێن ڕەسول. هذه مقالة الوصول اليها مفتوح موزعة تحت رخصة المشاع الإبداعي النسبية - CC BY-NC-ND 4.0

10.24086/cuejhss.v3n2y2025.pp55-60

بەرزدەکەنەوە. لەلایەکی ترەوە گوتاری دیپلۆماسی هاوچەرخ خۆی لەگەڵ پێشکەوتنی تەکنەلۆژیادا گونجاندووە.

گوتاری دیپلۆماسی ئاماژەیە بۆ بەکارهێنانی پێکهاتەی زمان و تەکنیکەکانی پەیوەندیکردن، بۆ گەیشتن بە ئامانجە سیاسی، کۆمەڵایەتی، یان کولتوورییەکان لە پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکاندا. ئەم توێژینەوەیە باس لە گتاری دیپلۆماسی دەکات کە وەک ئامرازێک بۆ دانوستان و چارەسەرکردنی ناکۆکییەکان و پەرەپێدانی هاوکاری نێوان دەوڵەتەکان و لایەنە جیهانییەکانی دیکە کاردەکات. مەودای گوتاری دیپلۆماسی لە وشەی سادەوە دەستپێدەکات، توخمە زارەکی و نازارەکییەکان لەخۆدەگرێت بۆ دروستکردنی پەیامی ڕازیکەر و کاریگەری کولتووری. پێویستی بە وردبینی و گونجاندن هەیە لەگەڵ هۆشیاریی بەرانبەردا.

2. پێداچوونەوەی ئەدەبیاتا

جێنسن (2013). وتاری دیپلۆماسی: پەیوەندی و دانوستان لەسەر ئاستی جیهانی.

ئەم توێژینەوەیە بەدواداچوون بۆ ئەو ستراتیژییە زمانەوانییانە دەکات کە سەرکردە نێودەوڵەتییەکان لە چالاکییە پلۆماسییەکاندا بەکاریان دەهێنن، جەخت لەسەر بەکارهێنانی زمانی قایلکەر، ستراتیژییەکانی ئەدەب و ناڕوونی دەکاتەوە. جێنسن دەڵێت گوتاری دیپلۆماسی سەرکەوتوو پشت بە جەختکردنەوە بۆ بە دەستهێنانی بەرژەوەندییەکان بە شێوازێکی هێمن و ژیرانە دەبەستێت. نووسەر بە شیکردنەوەی وتارەکانی کۆبوونەوەی گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان، نیشان دەدات کە چۆن سەرکردەکان قسەکانیان بۆ پاراستنی بەرژەوەندییە نیشتمانییەکان دەگونجێنن و لە هەمان کاتدا خۆیان لە ڕووبەڕووبوونەوەی ڕاستەوخۆ بەدوور دەگرن. ئەم توێژینەوەیە چوارچێوەیەکی تیۆری بۆ هەڵسەنگاندنی ڕەوانبێژی سەرکردەکانی وەک باراک ئۆباما و ڤلادیمێر پوتین دیاری دەکات، کە زۆرجار ناڕوونی ستراتیژی و زمانی گشتگیر بەکاردەهێنن بۆ باسکردنی پرسە جیۆپۆلیتیکییە ئاڵۆزەکان. توێژینەوەکە بەنرخە لە تێگەیشتن لەو ئامرازە ڕەوانبێژیانەی کە دانوستانێکی کاریگەر و کەمکردنەوەی ململانێکان چالاک دەکەن.

صادق (2014). وتارە سیاسییەکان وەک گوتار: شیکارییەکی گوتاری ڕەخنەگرانە بۆ وتارەکانی ئۆباما و بوش لە کاتی بەهاری عەرەبیدا

ئەلفاکی شیکاری گوتاری ڕەخنەگرانە بەکاردەهێنێت بۆ ئەوەی بزانێت سەرۆکەکانی ئەمریکا چۆن دیپلۆماسی بنیات دەنێن. توێژینەوەکە بە گرنگیدان بە قۆناغی بەهاری عەرەبی، گوتاری نەرمتر و خەڵک-سەنتەری ئۆباما بەراورد دەکات لەگەڵ تۆنی بوش کە زیاتر ئاسایش-بزوێنەرە. ئەلفاکی تیشک دەخاتە سەر ڕۆڵی مۆدالیتی، بەکارهێنانی جێگرەوە و هەڵبژاردنی وشەیی لە داڕشتنی تێڕوانینە نێودەوڵەتییەکان و ڕێکخستنی دیپلۆماسی. توێژینەوەکە جەخت لەسەر گرنگی هاوسۆزی، گۆڕینی تۆن و ئاماژەی نێوان دەقەکان دەکاتەوە لە بەرزکردنەوەی کاریگەریی دیپلۆماسی وتارێکدا. ئەم لێکۆڵینەوەیە ڕاستەوخۆ دەگونجێت بۆ شیکردنەوەی وتارەکانی نیلسۆن ماندێلا و مەسعود بارزانی، کە هاوکات لە پەیامە دیپلۆماسییەکانیاندا بانگەواز بۆ یەکڕیزی و بەها هاوبەشەکان دەکەن.

3. بنەما تیۆرییەکان و میتۆدۆلۆژیا

بنەما تیۆرییەکانی گوتاری دیپلۆماسی، ڕەگ و ڕیشەی لە زمانەوانی کارەکی و تیۆری کردەی قسەکردندایە. زمانەوانی کارەکی زمان وەک ئامرازێکی کۆمەڵایەتی دەناسێنێت بۆ بەدیهێنانی ئامانجە تایبەتەکانە، بۆیە لەم ڕوانگەیەوە ڕۆڵێکی چارەنووسساز لە دیپلۆماسیدا دەگێڕێت. لەلایەکی ترەوە تیۆری کردەی قسەکردن سەرنج دەخاتە سەر جێبەجێکردنی کردارەکان، لەوانە بەڵێندان، داواکردن، یان بەشداریکردن لە دانوستان. جگە لەوەش پراگماتیک جەخت لەسەر داڕشتنی چوارچێوەی مانا لە ناو گوتاردا دەکاتەوە. ئەم تیۆریانە پێکەوە تیشک دەخەنە سەر پێویستی خۆگونجاندن لەگەڵ پەیوەندییە دیپلۆماسییەکان بۆ بەدیهێنانی ئامانجە تایبەتەکان، دڵنیابوون لەوەی کە هەردوو ئاماژەی زارەکی ونازارەکی لەگەڵ ئەنجامە خوازراوەکاندا یەکدەگرنەوە. (ئۆستین، ١٩٦٢).

4. ڕێبەری پراکتیکی بۆ نووسین و داڕشتنی وتارێکی دیپلۆماسی

4.1 هەنگاوەکانی داڕشتنی وتاری دیپلۆماسی

1. دڵنیابوون لەوەی کە پەیامەکە ڕوونە و لە ڕووی کولتوورییەوە هەستیارە وکاریگەرە.(Massoudi et al., 2025).
2. دیاریکردنی ئامانجەکانی وتارەکە، جا ئامانجی ڕازیکردن، نێوەندگیری، یان نیشاندانی هاودەنگی بێت.
3. ئەنجامدانی شیکاری بۆ بینەرەکان و بەردەنگەکان، بە مەبەستی تێگەیشتن لە بنەما کولتووری و بۆچونی سیاسی و ئارەزووەکانیان.
4. داڕشتنی وتارەکە بۆ سێ بەش: پێشەکییەک کە پەیوەندی لەگەڵ بەردەنگەکان دروست بکات ، ناوەڕۆکێک کە بە شێوەیەکی میتۆدی ئارگیومێنت یان پێشنیارەکان بخاتە ڕوو، ئەنجامێک کە خاڵە جەوهەرییەکان کۆبکاتەوە و هاندەری کردار بێت.
5. دڵنیابوون لەوەی لایەنە نازارەکییەکان، وەک ئاماژە و تۆنی دەنگ، لەگەڵ پەیامی قسەکردنەکەدا هاوئاهەنگن.
6. ئەنجامدانی مەشق پێش وتاردان، بە مەبەستی ڕاهاتن لە بەکارهێنانی تۆن و دروستکردنی پەیوەندی نازارەکی. وەستانی ستراتیژی دەتوانێت کاریگەری وتارەکە بە شێوەیەکی بەرچاو باشتر بکات، وەک لە وتارەکانی چەرچڵ لە کاتی جەنگدا دەردەکەوێت. (Smith, 2020).

4.2 بنەما سەرەکییەکانی داڕشتنی گوتاری دیپلۆماسی

4.2.1 ڕوونی و وردبینی

ڕوونی و وردبینی لە هەڵبژاردنی وشەکاندا یەکێکە لە بنەما سەرەکییەکانی گوتاری دیپلۆماسی. ڕاشکاوی لە گوتاری دیپلۆماسیدا زۆر گرنگە، بۆ ئەوەی پەیوەندی هەڵە یان دەرئەنجامە نەخوازراوەکان ڕوونەدات. وردبینی لە هەڵبژاردنی وشەدا دڵنیای دەدات لەوەی کە پەیامەکە ڕوونە و بوارێکی کەم بۆ لێکدانەوەی هەڵە بەجێدەهێڵێت. ئەمەش لە دانوستان یان ئەنجامدانی ڕێککەوتنەکاندا زۆر گرنگە. دەقە یاساییەکان لە بواری دیپلۆماسیدا، وەک پەیماننامەکان، پێویستیان بەوە هەیە بە زمانێکی ڕوون و ڕەوان بنووسرێن بۆ ئەوەی لە ئایندەدا ڕێگریبکەن لە لە ناکۆکی.

10.24086/cuejhss.v9n2y2025.pp55-60

هەروەها ڕوونی متمانە بزیاتر دەکات، ڕێزگرتن لە تێگەیشتن و دیدگای جەماوەر نیشان دەدات. بۆ نموونە، ل زمانی میساقی نەتەوە یەکگرتووەکان، کە هەوڵدەدات هاوسەنگی لە نێوان ئەرکەکان و لێکدانەوە هەبێت (جۆنز، ٢٠٢١). بۆ نموونەی، مەسرور بارزانی، سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان، لە وتارەکەیدا لە چاتام هاوس (٢٠٢٢)، ئەو بە ڕوونی ڕایگەیاند: *"پێویستە کاریگەری زیاترمان هەبێت لەسەر کاروباری خۆمان، و کۆنترۆلی زیاترمان بەسەر چارەنووسی خۆمانەوە هەبێت"(وتاری یەکەم). ئەم ڕوونییە یارمەتی دا لە ڕوونکردنەوەی ئامانجەکەی و دوورکەوتنەوە لە هەڵە لێکدانەوەکان.

4.2.2 فەرمی بوون و ڕێزگرتن

فەرمیبوون دەبێتە هۆی دروستکردنی پەیوەندییەکی ڕێزگرانە و پیشەیی، لە کاتێکدا ڕێزگرتن یارمەتی دەدات لە دروستکردنی پەیوەندییەکی ئاشتیخوازانە و دوورکەوتنەوە لە ململانێ. بە سوودوەرگرتن لە تیۆری ڕێزگرتنی براون و لیڤینسۆن (1987). فەرمی بوون ڕەنگدانەوەی ڕێزگرتنە لە نۆرم و پلەبەندییە کولتوورییەکان، کە لە کارلێکەکانی نێوان دیپلۆماتکاراندا زۆر گرنگن. لە گوتاری دیپلۆماسیدا ڕاستەوخۆ ئەو دەستەواژانە بەکاردێن کە لە چوارچێوەی ڕێزلێناندایە، لە پێناوی پیشاندانی ڕەوشت بەرزی. زۆر گرنگی بە یوفیمیزم دەدرێت. بۆ نموونە دەستەواژەیەکی وەک "ئێمە نیگەرانی دەردەبڕین" ڕەخنە نەرم دەکەنەوە لە هەمان کاتدا پەیوەندییەکە دەپارێزن. وەرگرتنی پێکهاتە فەرمیەکان متمانە و پیشەییبوون مسۆگەر دەکات، دەسەڵات و ڕێزگرتنی قسەکەر بەهێز دەکات (Levinson, 1987). بۆ نمونە، نیلسۆن ماندێلا ، لە وتارەکەیدا لە ساڵی ١٩٩٤دا، بە شێوەیەکی فەرمی و ڕێزگرانە وتی: "ئێمە ئەو بەرپرسیارییەتەمان لەسەر شانە کە هاوبەشی و هاوپەیمانییەکی بەهێز دروستبکەین و جیهانێکی باشتر بۆ هەمووان بنیات بنێین"* (Mandela, 1994). (وتاری دووەم) ئەم فۆرماڵیزمە یارمەتی دا لە دروستکردنی متمانە و هاوسەنگی نێوان لایەنەکان.

4.2.3 بەکارهێنانی ستراتیژی ناڕوونی

ناڕوونی ستراتیژی یەکێکە لە تەکنیکەکانی دیپلۆماسی، کە دەتوانێت لە کاتی پێویستدا بەکاربهێنرێت. ستراتیژییەکی بە ئەنقەستە، لەو کاتانەدا بەکاردەهێنرێت کە کۆدەنگی هەیە دەربارەی ڕێککەوتن، ڕێگە بە لایەنەکان دەدات کە زاراوەکان بە شێوەیەک لێکبدەنەوە کە لەگەڵ بەرژەوەندییەکانیاندا بگونجێت، ئەمەش کەشی سازان دروست دەکات. بۆ نموونە، دەستەواژەکانی بڕیارنامەکانی ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتووەکان، وەک "ڕێوشوێنی گونجاو"، بە مەبەست ناڕوونن بۆ ئەوەی (لە پێشینەکانی). وڵاتە جیاوازەکان لەخۆبگرن. بەڵام پێویستە بە وریاییەوە مامەڵە لەگەڵ ستراتیژی ناڕوونی بکرێت بۆ ڕێگریکردن لە تێنەگەیشتن یان خراپ بەکارهێنان. (Smith, 2020). بۆ نموونەی، ڤلادیمێر پوتین لە وتارەکەیدا لە ساڵی ٢٠١٤دا، ئەو بە شێوەیەکی ناڕوون وتی: ڕێوشوێنی گونجاو" (وتاری سێیەم)بۆ ئەوەی ڕێگە بە وڵاتەکان بدات کە لێکدانەوەی خۆیان لە پەیامەکەدا.

4.2.4 ڕازیکردن و ڕەوانبێژی

ڕازیکردن و ڕەوانبێژی یەکێکە لە تەکنیکەکانی گوتاری دیپلۆماسی، کە لە ڕازیکردنی بینەران و پێشخستنی ئامانجە دیپلۆماسییەکاندا یارمەتی دەدات. ستراتیژییە ڕەوانبێژییەکان، وەک ئیتۆس، پاتۆس و لۆگۆس لە ڕازیکردنی بینەران و پێشخستنی ئامانجە دیپلۆماسییەکاندا گرینگن .(Jami et al., 2023) (ئیتۆس) بیر و باوەڕ یان ڕۆحی گەل، متمانە دادەمەزرێنێت، (پاتۆس) جێی بەزەییوون، بانگەوازی هەستەکان دەکات و (لۆگۆس لە فەلسەفەی یۆنانی کۆندا) ئەقڵ، لۆژیک و بەڵگە بەکاردەهێنێت. دیپلۆماتکارە کاریگەرەکان ئەم تەکنیکانە بەکاردەهێنن بۆ قسەکردن لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارە جۆراوجۆرەکان، دروستکردنی متمانە و پاشان هەستیان دەجوڵێنن و پاشان دەبێتە کردار. نموونە، بەکارهێنانی پاتۆس لەلایەن باراک ئۆباما لە وتارەکەیدا لە قاهیرەداڵە ساڵی ٢٠٠٩ ، کە سەرنجی بەها هاوبەشەکان و پەیوەندییە کولتوورییەکانی ڕاکێشا .(Kennedy, 2018) .ئۆباما لەم وتارەدا ئامانجی ئەوە بوو کە زەمینەی هاوبەش لە نێوان ئەمریکا و جیهانی موسڵمانان دابمەزرێنێت بە بانگەوازکردن بۆ بەها هاوبەشەکان و پەیوەندییە مێژووییەکان. جەختی لە ڕێزگرتن و لێکتێگەیشتن و بەرژەوەندی هاوبەش دەکردەوە، زمانی سۆزداری بەکاردەهێنا بۆ ئەوەی بەرامبەرەکانی هەست بە یەکێتی نیوانیان بکەن. "وەک قوتابییەکی مێژوو، شارستانیەت بە قەرزاری ئیسلامیش دەزانم. ئەوە ئیسلام بوو کە لە چەندین سەدەدا ڕووناکی فێربوونی هەڵگرت، ڕێگەی بۆ ڕێنێسانس و ڕۆشنگەری خۆشکرد. وە بە درێژایی مێژوو، ئیسلام لە ڕێگەی قسە و کردارەوە ئەگەرەکانی لێبوردەیی ئایینی و یەکسانی ڕەگەزی نیشانداوە." (وتاری چوارەم).

ئۆباما توانی سەرسامی و هەستکردن بە میراتی فیکری و کولتووری هاوبەش بوروژێنێت، وایکرد پەیوەندی سۆزداری لەگەڵ بینەر بەهێز دەکات.

4.2.5 زمانی جەستە

زمانی جەستە یەکێکە لە توخمە نازارەکییەکانی گوتاری دیپلۆماسی، کە دەتوانێت پەیامەکان بگەیەنێت و کاریگەری لەسەر بینەران هەبێت. زمانی جەستە پەیام گەلێک دەگەیەنێت کە تەواوکەری پەیوەندی زارەکییە. ئاماژە و دەربڕینی دەموچاو و دۆخی جەستە ڕۆڵی سەرەکی دەگێڕن لە ناوەندە دیپلۆماسییەکاندا، زۆرجار مەبەستی نەوتراو ئاشکرا دەکەن. بۆ نموونە، دەستگرتن دەتوانێت ئاماژە بێت بۆ یەکسانی، لە کاتێکدا پتەویی یان ماوەکەی ڕەنگە باڵادەستی یان ڕێزگرتن بگەیەنێت. لێکدانەوە کولتوورییەکان بۆ زمانی جەستە جیاوازییەکی بەرچاویان هەیە؛ ئەوەی لە کولتوورێکدا قبوڵکراوە، لەوانەیە لە کولتوورێکی دیکەدا هێرشبەر بێت. بۆیە دیپلۆماتکاران دەبێ ئاگاداری بنەماکانی کولتووری بن بۆ ئەوەی لە پەیوەندی هەڵە یان تاوانی نەخوازراو دوور بکەونەوە .(Harrison, 2015, p. 32) بۆ نموونە، زمانی جەستەی نێڵسۆن ماندێلا لە وتارەکەیدا بۆ دەستبەکاربوونی (١٩٩٤)، بەم شێوەیە بوو، کاتێک نیلسۆن ماندێلا وەک یەکەم سەرۆکی ڕەشپێستی ئەفریقای باشوور دەستبەکار بوو، زمانی جەستەی ئاشتەوایی و یەکێتی دەگەیاند:

1. دەستی کراوە و ئاماژەی گەرم: ماندێلا زۆرجار ئاماژەی دەستی کراوەی بەکاردەهێنا، کە هێمای کراوەیی و گشتگیرییە.

2. جووڵەی خاو و پێوانەکراو: دۆخی ئارام و جوڵە بە ئەنقەستەکانی سەقامگیری و دڵنیایی دەگەیاند.

3. زەردەخەنە ڕاستەقینەکان: زەردەخەنە گەرمەکەی ماندێلا ئاماژەیە بۆ هیوا و گەشبینی، پەیامی زارەکیی یەکێتی نیشتمانییەکەی بەهێزتر کرد.

ئاماژە نازارەکییەکانی تەواوکەری وتارەکەی بوون، دیدگای ئەو بۆ ئەفریقای باشووری ئاشتیخواز و دیموکراسی بەهێزتر دەکرد.(وتاری دووەم..).

10.24086/cuejhss.v3n2y2025.pp55-60

4.2.6 تایبەتمەندی دەنگی

دەنگ بە گشتی و تۆنی دەنگ و پەیام قووڵ بۆ گوتارە زارەکییەکان زیاد دەکەن، کاریگەری جیاوازییان لەسەر گوێگر هەیە. تۆنێکی ئارام دەسەڵات و ئارامی دەگەیەنێت، لە کاتێکدا گۆڕانکاری لە دەنگدا و بەرزکردنەوەی دەتوانێت جەخت لەسەر خاڵە سەرەکییەکان بکاتەوە. بۆ نموونە، ڤلادیمێر پوتین زۆرجار لە وتارەکانیدا وەستانێک بەکاردەهێنێت، بە مەبەستی کۆنترۆڵکردن و ڕاکێشانی سەرنجی ئامادەبووان بۆ جەختکردنەوە لەسەر ئارگیومێنتە ڕەخنەگرانەکان. شارەزابوون لە تایبەتمەندییە دەنگییەکان ڕێگە بە دیپلۆماتکاران دەدات کە دڵنیابوون لەوەی پەیامەکانیان بە شێوەیەکی کاریگەر دەنگدانەوەیان لەگەڵ بینەران هەیە (پیتەرسۆن، ٢٠١٧) بۆ نموونە، لە وتارەکەیدا لە چاتام هاوس، مەسرور بارزانی، سەرۆکوەزیرانی عێراق باسی لە پێویستی ئۆتۆنۆمی زیاتر لە ناوخۆی عێراق کرد و ڕایگەیاند؛ "پێموایە بۆ ئەوەی وەک هاوبەش بژین، پێویستە کاریگەری زیاترمان هەبێت لەسەر کاروباری خۆمان، و کۆنترۆڵی زیاترمان بەسەر چارەنووسی خۆماندا هەبێت.

لە درێژەی قسەکانیدا جەختی لەسەر ڕۆڵی گرینگی هەرێمی کوردستان لە داهاتووی عێراق کردەوە:

"داهاتووی عێراق بەستراوەتەوە بە ئایندەی هەرێمی کوردستانەوە، بەبێ هەرێمی کوردستانیش عێراق ناتوانێت گەشە بکات." (وتاری یەکەم).

شیکاری گەیاندنی دەنگی:

1. تۆنێکی هێمن و دەسەڵاتدار: گەیاندنی جێگیر و پێکهاتەیی مەسرور بارزانی ڕەنگدانەوەی سەرکردایەتی و دەسەڵاتە، بەتایبەتی لەو ساتانەی کە باس لە ئۆتۆنۆمی و ئایندەی عێراق دەکات. تۆنی جێگیرەکەی متمانە بە پەیامەکە دەگەیەنێت، ڕۆڵی وەک سەرکردەیەکی دیپلۆماسی بەهێزتر دەکات. (Massoudi, 2024)

2. وەستانی لە قسەکردن: پێش دەستەواژە ڕەخنەییەکانی وەک "پێویستە کاریگەری زیاترمان هەبێت لەسەر کاروباری خۆمان" و "داهاتووی عێراق بەستراوەتەوە بە ئایندەی هەرێمی کوردستانەوە"، بارزانی وەستان بەکاردەهێنێت بۆ ئەوەی بینەران بیر لە گرنگی قسەکانی بکەنەوە. ئەم وەستانانە ڕیتمێک دروست دەکەن کە دڵنیای دەدات کە پەیامەکەی بە شێوەیەکی کاریگەر هەڵدەمژرێت.

3. جەختکردنەوە لە ڕێگەی گۆڕانی دەنگەوە: بارزانی بەدەنگی لەسەر جەخت لەسەر ئەو باباتانە دەکاتەوە کە مەبەستێتی، وەک "کاریگەری زیاتر" و "کۆنترۆڵی زیاتر" قورسایی زیاتریان پێدەبەخشێت. بە هەمان شێوە کاتێک دەڵێت "عێراق ناتوانێت گەشە بکات"، بەرزبوونەوەی قەبارە جەخت لەسەر کێشی بەیاننامەکە دەکاتەوە، دڵنیای دەدات لەوەی ئامادەبووان لە گرنگی هەرێمی کوردستان بۆ خۆشگوزەرانی عێراق تێدەگەن.

ئەم بەکارهێنانە کۆنترۆڵکراوەی تەکنیکی دەنگەکان نەک هەر پەیامەکە بەهێز دەکات، بەڵکو یارمەتیدەرە بۆ دروستکردنی متمانە لەگەڵ بینەر. توانای مەسروور بارزانی بۆ شارەزابوون لە گەیاندنی دەنگی، ڕێگە بە پەیامەکەی دەدات بە قووڵی دەنگ بداتەوە، ئەمەش هێنا بۆ گرنگی هەرێمی کوردستان لە داهاتووی عێراقدا دەکات.

4.2.7. پەیوەندی ڕەمزی

هێناکان، وەک ئاڵای نیشتمانی، جلوبەرگ و ڕێکخستنی دانیشتن، هەڵگری پەیامی نازارەکی بەرچاون لە دیپلۆماسیدا. بۆ نموونە ڕێکخستنی ئاڵاکان لە کاتی لوتکەی نێودەوڵەتیدا ڕەنگدانەوەی پلەبەندییە سیاسییەکانە. جلوبەرگی دیپلۆماسی وەک جلوبەرگی نەریتی دەتوانێت ڕێز و هاودەنگی کولتووری نیشان بدات. تێگەیشتن لە نیشانەناسی پەیوەندی ڕەمزی زۆر گرنگە بۆ دروستکردنی کاریگەرییەکی ئەرێنی و دوورکەوتنەوە لە تاوانە نەخوازراوەکان (عەلی، ٢٠٢٢، ل ١٩).بۆ نمونە، سەرۆک بارزانی لە چوارچێوەی دیپلۆماسیدا، زۆرجار بۆ گەیاندنی ڕێز و هاودەنگی و بەهێزی ناسنامەی کورد، پەیوەندی ڕەمزی بەکارهێناوە. نموونەیەکی سەرەکی جل و بەرگی و ڕێکخستنی وردی ئاڵاکانە لە کاتی کۆبوونەوە سەرەکییەکان لەگەڵ سەرکردە نێودەوڵەتییەکان. ئەمەش ئاماژەیە بۆ پەیوەندی قووڵی ئەو بە گەلی کوردستان و مێژووەکەیەوە. ئە نەک هەر ڕێزگرتن لە کولتوری کوردی نیشان دەدات بەڵکو وەک بەیاننامەیەکی شانازی کولتووری لەسەر شانۆی نێودەوڵەتیش کاردەکات. بارزانی بە لەبەرکردنی جلوبەرگی نەریتی، جەخت لەسەر ناسنامەی خۆی و گرنگی دۆزی کورد لە چوارچێوەیەکی دیپلۆماسی جیهانیدا دەکاتەوە.

شیکاری پەیوەندی ڕەمزی:

1. جل و بەرگ: بەکارهێنانی جلوبەرگی نەریتی کوردی لە لایەن بارزانی لە کەشی دیپلۆماسی فەرمیدا پەیامێکی بەهێزی ناسنامەی کولتووری و شانازی دەنێرێت. هەروەها ڕێزگرتن لە داب و نەریتی نەتەوەی میواندار نیشان دەدات و لە هەمان کاتدا پابەندبوونی بە ناسیۆنالیزمی کورد و چارەنووسی کورد بەهێزتر دەکات.

2. ڕێکخستنی ئاڵا: دانانی ستراتیژی ئاڵاکان، بەتایبەتی ئاڵای کوردستان، جەخت لەسەر پەیامی سیاسی ئۆتۆنۆمی و خواستی ناوچەکە بۆ دانپێدانانی نێودەوڵەتی دەکاتەوە. هەڵوێستی ورد دەتوانێت ئاماژە بێت بۆ پێگەی دیپلۆماسی و گرنگی هەرێمی کوردستان لە گفتوگۆکاندا.

بارزانی لە ڕێگەی ئەم سیمبولانەوە هەم ناسنامەی کەسیی خۆی و هەم خواستە سیاسییەکانی گەلی کوردستان بە شێوەیەکی کاریگەر دەگەیەنێت، هاوکات ڕێز لە نۆرم و نەریتی وڵاتی میواندار نیشان دەدات. ئەم تێگەیشتنە لە پەیوەندی ڕەمزی لە دیپلۆماسیدا زۆر گرنگە، چونکە دەتوانێت کاریگەری ئەرێنی دروست بکات و ئامانجە دیپلۆماسییەکان بەهێز بکات

4.2.8 هەستیاری کولتووری لە داڕشتنی گوتاردا

هەستیاری کولتووری دڵنیای دەدات لەوەی، کە گوتاری دیپلۆماسی ڕێز لە بەها و نۆرم و شێوازی پەیوەندیکردنی بینەرانی جۆراوجۆر دەگرێت. ئەمەش بریتییە لە گونجاندنی هەردوو توخمە زارەکی و نازارەکییەکان بۆ ئەوەی لەگەڵ چاوەڕوانییە کولتوورییەکاندا بگونجێت. بۆ نموونە لە زۆرێک لە کولتوورەکانی ئاسیادا قسەی ناڕاستەوخۆ بە باشتر دەزانرێت، لە کاتێکدا ڕەنگە ڕاستەوخۆیی لە چوارچێوەی ڕۆژئاوادا بەهایەکی زۆری پێبدرێت. دیپلۆماتکاران بە تێگەیشتن لەم جیاوازییانە دەتوانن ڕێزگرتنی یەکتر پەروەردە بکەن و مەترسی لێکدانەوەی هەڵە یان ململانێ کەم بکەنەوە .(Hall, 1990, p. 67) بۆ نموونەی،

سەرۆکی پێشووی ئەمریکا باراک ئۆباما لە وتارەکەیدا لە ساڵی ٢٠١٦ لە شاری هیرۆشیمای ژاپۆن. لەبری ئەوەی داوای لێبوردنێکی ڕاستەوخۆ بۆ تەقینەوە ئەتۆمییەکە دەربکات، زمانێکی ڕەنگدانەوەی و گشتگیرانەی بەکارهێنا و ڕایگەیاند،

“حەفتا و یەک ساڵ لەمەوبەر، لە بەیانییەکی ڕووناک و بێ هەوردا، مردن لە ئاسمانەوە کەوتە خوارەوە و جیهان گۆڕا”. (وتاری شەشەم) قسەکانی بە وردی هەڵبژێردراوی ئەو بەبێ ئەوەی تاوانبار بکەن، دانیان بە کارەساتەکەدا دەنا، ئەمەش تێگەیشتنێکیان لە هەستیارییە کولتوورییەکانی ژاپۆن سەبارەت بە شەرەف و یادکردنەوە نیشان دەدا .

"پێویستە بیرکردنەوەمان لەبارەی خودی شەڕەوە بگۆڕین- بۆ ئەوەی لەڕێگەی دیپلۆماسییەوە ڕێگری لە ململانێ بکەین و هەوڵبدەین بۆ جیهانێکی بێ چەکی ئەتۆمی".

هەروەها پەیوەندی نازارەکی ڕۆڵێکی بەرچاو دەگێڕێت لە گوتاری هەستیاری کولتووریدا. ئاماژە و دەربڕینی دەموچاو و زمانی جەستە دەتوانن پەیامەکان بگەیەنن کە تەواوکەری پەیوەندی زارەکین. بۆ نموونە، ئەنگێلا مێرکڵ، ڕاوێژکاری ئەڵمانیا لە وتارەکەیدا بۆ پەنابەرانی سوریا، هەڵوێستێکی ئارام و کراوەی بەکارهێنا لەکاتێکدا هەردوو هاوولاتی و پەنابەرانی ئەڵمانیا دڵنیاکردەوە لە توانای وڵاتەکە بۆ تێکەڵکردنی تازەهاتووان. لێدوانەکەی، “ئەڵمانیا وڵاتێکی بەهێزە. ئێمە زۆر شتمان بەڕێوەبردووە- دەتوانین ئەم کارەش بکەین” "ئەگەر ئێستا دەست بکەین بە داوای لێبوردن بۆ نیشاندانی ڕووخسارێکی دۆستانە لە دۆخی نائاساییدا، ئەوا ئەمە وڵاتی من نییە."(وتاری حەوتەم).

متمانەی ڕەنگدانەوەی هەبوو لە هەمان کاتدا پەروەردەکردنی گشتگیری. ئەم جۆرە ئاماژە نازارەکیانە لە چوارچێوەی دیپلۆماسیدا زۆر گرنگن، کە ئاماژەیەکی سادە، وەک دەستگرتن، دەتوانێت هێمای یەکسانی، باڵادەستی، یان ڕێزگرتن بێت، بەپێی چوارچێوەی کولتووری.

4.3 ئاستەنگەکان و چارەسەرەکان

لە دیزاینی گوتاری دیپلۆماسیدا، چەندین ئاستەنگ هەیە کە دەبێت ڕووبەڕوویان ببیتەوە، وەک لێکدانەوەی هەڵەی کولتووری و دەستەواژەی ناڕوون. بۆ چارەسەرکردنی ئەم ئاستەنگانە، دیپلۆماتکاران دەبێت هەوڵبدەن کە زمانێکی ڕوون و ورد بەکاربهێنن و ئاگادار بن لە جیاوازییە کولتوورییەکان. بەکارهێنانی وەرگێڕی لێهاتوو و هۆشیاری کولتووری دەتوانێت یارمەتی بدات لە دوورکەوتنەوە لە تێنەگەیشتن و دروستکردنی پەیوەندییەکی ئەرێنی (براون، ٢٠١٩).

5. ئەنجام

گوتاری دیپلۆماسی ئامرازێکی گرنگە لە پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکاندا، کە یارمەتی دەدات لە دانوستان، چارەسەرکردنی ناکۆکییەکان، و پەرەپێدانی هاوکاری نێوان دەوڵەتەکان. بۆ ئەوەی گوتارێکی دیپلۆماسی کاریگەر بێت، پێویستە بنەماکانی دیزاینی گوتاری دیپلۆماسی بە شێوەیەکی ڕوون و ورد شیکردنەوە بکرێت. بە پابەندبوون بەم بنەمایانە، دیپلۆماتکاران دەتوانن پەیامی کاریگەر دابڕێژن کە دەنگدانەوەی هەبێت لەگەڵ ئامادەبووانی جۆراوجۆر و یارمەتی بدات لە دروستکردنی پەیوەندییەکی ئاشتیخوازانە.

سەرچاوەکان

Ali, K. (2022). Symbolism in International Relations. Beirut: Dar Al-Nahar.

Austin, J. L. (1962). How to Do Things with Words. Oxford: Clarendon Press.

Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). Politeness: Some Universals in Language Usage. Cambridge: Cambridge University Press.

Hall, E. T. (1990). The Hidden Dimension. Garden City, NY: Doubleday.

Harrison, M. (2015). Body Language in Diplomacy. London: Palgrave Macmillan.

Jami, M. S., Massoudi, A. H., & Al-Salami, Q. H. (2023). Ethical leadership role in job embeddedness and job involvement. Cihan University-Erbil Journal of Humanities and Social Sciences, 7(1), 11-15.

Jones, S. (2021). Language and Power in International Relations. New York: Routledge.

Kennedy, Michael. (2018). Pragmatics of Conflict Resolution: Case Studies from the Cold War. Global Political Discourse Quarterly, 8(4), pp. 89–112. [English]

Levinson, S. C. (1987). Pragmatics. Cambridge: Cambridge University Press

Mahdi. I. (2012). Influence of the dominant strategic power in political Speech A practical Study in Obamas political Speech, Alustath journal for human and social sciences, 200, 900-912.

Massoudi, A. (2024). The Mediating Effect of Occupational Stress between Paradoxical Leader and Compulsory Citizenship Behavior. Journal of Organizational Studies and Innovation, 11(3), 1-18.

Massoudi, A. H., Agha, A. M., & Zamoum, K. (2025). Bridging AI Marketing and Customer Loyalty. Cihan University-Erbil Journal of Humanities and Social Sciences, 9(1), 106-113.

Peterson, R. (2017). The Voice of Diplomacy. New York: Springer.

Smith, J. (2020). Ambiguity and Clarity in Diplomatic Language. London: Sage.

Speeches:

First speech, Masrour Barzani: https://www.youtube.com/watch?v=u9YLk2QkzOg.

Second Speech 2, Nelson Mandela: https://www.youtube.com/watch?v=pJiXu4qVU.

Third speech, Vladimir Putin: https://www.youtube.com/watch?v=l10BsQzOGKM

Fourth speech, Barack Obama:

10.24086/cuejhss.v3n2y2025.pp55-60

https://obamawhitehouse.archives.gov/issues/foreign-policy/presidents-speech-cairo-a-new-beginning.

Fifth speech, Massoud Barzani: https://www.youtube.com/watch?v=b3IFPb0wm-A

Sixth speech, Barack Obama: https://www.youtube.com/watch?v=uIyH98GN9DA

Seventh speech, Angela Merkel: https://judithknott.com/2017/05/04/merkels-7april-speech-to-the-bundestag full-translation.

Abstract

Diplomatic discourse plays a vital role in shaping international relations, facilitating negotiation, conflict resolution, and fostering cooperation among nations. This article explores the foundational principles of diplomatic discourse clarity, politeness, strategic ambiguity, and cultural sensitivity and examines how they influence the success of diplomatic engagements. Through selected speeches by global leaders such as Barack Obama, Massoud Barzani, Masrour Barzani, Vladimir Putin, and Nelson Mandela, the analysis highlights how language is used to build trust, convey political intent, and align interests across cultural and ideological divides. For instance, Barack Obama’s speeches emphasize inclusivity and moral authority, often appealing to shared democratic values. Massoud Barzani and Masrour Barzani demonstrate how national identity and regional stability are framed through respectful yet assertive discourse. Vladimir Putin's language reflects power dynamics and national sovereignty, using calculated rhetoric to project strength. Nelson Mandela’s discourse, rich in reconciliation and unity, exemplifies how empathetic language can transform post-conflict societies. These examples reveal that effective diplomatic discourse is not merely about eloquence but about crafting messages that resonate with diverse audiences while serving specific strategic goals. In an increasingly interconnected world, mastering diplomatic language is essential for leaders seeking peaceful solutions and sustainable international partnerships.

Keywords: Diplomatic discourse, principles, clarity, ambiguity, cultural sensitivity.